

MASOFAVIY TA'LIM BERISH SHAKLINING XUSUSIYATLARI: AFZALLIKLAR VA KAMCHILIKLAR

Mirzanazarova Vazira Akbaraliyevna,

NamDU, aniq va tabiiy yo'nalishlar bo'yicha
chet tillar kafedrası, ingliz tili o'qituvchisi

Annotatsiya: Ma'lumki, bugungi kunda masofaviy ta'lim shaklida o'qitish ta'lim berishning samarali usullaridan biri bo'lib qoldi va bu usul ko'p jihatdan ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchi o'rtasida bir qator qulayliklar yaratadi. Ushbu maqolada aynan ta'limning shu shakli haqida so'z yuritiladi. Uning afzalliklari bilan bir qatorda ayrim kamchiliklari haqida ham to'xtalib o'tishni joiz deb topdik.

Kalit so'zlar: Masofaviy ta'lim, o'quv jarayoni, o'quv yuklamasi, mustaqil o'rganish, mas'uliyat, ijodkorlik, an'anaviy o'qitish, motivatsiya.

So'nggi yillarda masofaviy ta'lim mavzusi ta'lim berish usulining samarali va odatiy shakllaridan biriga aylanib qoldi. Oliygo'h talabalari, maktab o'quvchilari va hattoki, qo'shimcha repetitorlik kurslarida ham bu ta'lim shaklining afzalliklari va kamchiliklari haqida ko'plab nashrlar va Internet resurslarida muhokamalar olib borilmoqda.

Masofaviy ta'lim o'quv jarayonining barchasi yoki katta qismi zamonaviy axborot va telekommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda o'qituvchi va talabalarni hududiy ajratish bilan amalga oshirilishi bilan tavsiflanadi.

Masofaviy ta'limning afzalliklari quyidagilardan iborat:

1. Ta'lim muassasasi tomonidan ham, talabalar tomonidan ham o'qitish xarajatlarini kamaytirish.

Ta'lim muassasasi ijara haqini, xizmat ko'rsatuvchi xodimlarning ish haqini (shkaf, texnik xizmatlar) va o'qituvchilarning ish haqini tejashi mumkin (o'qituvchi kattaroq auditoriyaga onlayn ma'ruza qilishi mumkin).

Bilim oluvchilar dars joyiga borishlari uchun yo'l uchun va ijara turishlari uchun qo'shimcha xarajat qilishmaydi.

2. O'quv jarayoni jadvalini yanada erkin rejalashtirishga, ishtirokchilarning vaqti va vaziyatlaridan kelib chiqqan holda dars vaqtini belgilash imkoniyati ko'proq hisoblanadi.

Talaba o'z o'rganish yuklamasini mustaqil ravishda rejalashtirishi va ish jadvalini tuzishi mumkin. Masofaviy ta'lim ayniqsa nogironlar, yosh bolali onalar, borish qiyin bo'lgan hududlarda yashaydiganlar, gavjum joylar va gavjum xonalarni yoqtirmaydiganlar uchun juda qulay ilm olish usulidir.

3. Kengroq auditoriya qamrovi (kurs ishtirokchilari soniga cheklovlar yo'q).

4. Zamonaviy texnik vositalardan foydalanish orqali bilim berish sifatini oshirish.

Masofaviy ta'lim jarayonida elektron darsliklardan o'quv ma'lumotlarini vizualizatsiya qilish, o'rganilayotgan jarayonlar yoki hodisalarni modellashtirish va simulyatsiya qilish, xato diagnostikasi va fikr-mulohazalarni hisobga olgan holda monitoring qilish, o'quv faoliyatini o'z-o'zini nazorat qilish va o'z-o'zini tuzatish, o'quv motivatsiyasini oshirish o'yin holatlaridan foydalanish mumkin.

5. Eng qulay tezlikda o'qish.

Talabalar sinfdoshlaridan ortda qolishdan qo'rqmaydilar, ular har doim qiyin savol yoki mavzuga istalgan qulay vaqtda qaytish va muhim masalalarga vaqt sarflab, oson mavzuni o'tkazib yuborish imkoniyatiga ega;

6. Tahsil olish bilan birga ishlayotgan talabalar uchun darslarni birlashtirish imkoniyati.

Masofaviy ta'lim tamoyillari intensiv ta'lim berish uchun ham qulay hisoblanadi. Faol va g'ayratli talabalar bir vaqtning o'zida bir nechta kurslarni o'rganishlari va o'zlarini qiziqtirgan bir nechta sohalarda ta'lim olishlari mumkin. Buning uchun yuqori tezlikdagi Internetning mavjudligi va o'qish uchun bo'sh vaqtning mavjudligi talab qilinadi.

7. Ta'limning yuqori natijalari.

Masofaviy ta'lim tendentsiyalari shuni ko'rsatdiki, bu turdagi ta'limning ayrim jihatlari hatto an'anaviy darsdan ko'ra qulayroq undan ham ustunroqdir. Mustaqil ish tufayli talaba o'tilgan materialni ancha yaxshi eslab qoladi va chuqurroq tushunadi, amaliyotda qo'llaydi, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish esa o'rganishga qiziqishini oshiradi.

8. O'qituvchilar bilan turli xil aloqa vositalari.

O'qituvchi va talaba o'zaro ta'lim muassasasi tomonidan foydalaniladigan yagona elektron ta'lim muhiti va boshqalarni o'z ichiga olgan onlayn va oflayn resurslardan foydalangan holda mobil telefonlar, elektron pochta va shu kabi jihozlaridan foydalanishi mumkin.

9. O'quv materiallari bazasiga xohlagan paytda kirish va foydalanish.

Masofaviy ta'limning metodik tizimi shunday tuzilganki, talabalar istalgan vaqtda darsliklar, o'quv qo'llanmalar, muammoli kitoblar va o'qish uchun zarur bo'lgan boshqa materiallarga ega bo'lgan keng qamrovli onlayn kutubxonalardan foydalanishlari mumkin.

10. Sokin muhit.

Sinov va imtihonlarni topshirish jarayonida talaba kamroq stress va tashvishlarni boshdan kechiradi. Bilimni sub'ektiv baholash imkoniyati yo'q: o'qituvchining kayfiyati, o'quvchining nomaqbul

ko'rinishi yoki ijtimoiy mavqei, boshqa fanlar bo'yicha ko'rsatkichlari fan bo'yicha umumiy bahoga hech qanday ta'sir ko'rsatmaydi.

11. O'qituvchining qulay ish joyi.

O'qituvchi ko'p sonli talabalarga e'tibor qaratgan holda, uning joylashgan joyidan qat'iy nazar ishlash imkoniyatiga ega.

12. Individual yondashuv.

An'anaviy o'qitishda o'qituvchi har doim ham har bir o'quvchiga vaqt ajrata olmaydi. Zamonaviy masofaviy o'qitish tizimlari talabaning har qanday savoliga individual javob olish imkonini beradi.

Masofaviy ta'limning kamchiliklari.

Hayotimizning boshqa sohalarida bo'lgani kabi, masofaviy ta'limda ham ijobiy tomonlardan tashqari, kamchiliklar ham mavjud:

1. Kuchli motivatsiyaga ega bo'lish.

Faqat unga nima uchun kerakligi haqida yaxshi tasavvurga ega bo'lganlarga masofadan turib o'qishlari mumkin. Talaba o'quv materialining ko'p qismini mustaqil ravishda o'rganganligi sababli, masofaviy o'qitish kuchli o'z-o'zini nazorat qilish qobiliyatini, rivojlangan iroda va mas'uliyatni talab qiladi. Faqat shu holatdagina natija ijobiy bo'ladi.

2. Muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyati yo'q.

Butun o'quv jarayoni ta'lim oluvchilar bilan o'zaro minimal ta'sirda, ba'zan esa umuman usiz sodir bo'ladi. Muloqot ko'nikmalarini va jamoada ishlash usulidan foydalanishda an'anaviy o'qitish o'rnini bosa olmaydi.

3. Tajribaviy bilimlarning etishmasligi.

Masofaviy ta'limni an'anaviy ta'limdan ajratib turadigan jihati "jonli" tajribaning yo'qligi bo'lib, ularsiz materialni to'liq o'zlashtirish qiyin.

4. Identifikatsiya muammosi.

Oliygo'ha va maktablarda masofaviy ta'limning mohiyati shundan iboratki, inson aloqa vositalaridan foydalangan holda treningdan o'tadi. Bunday vaziyatda talabaning onlayn testlarni qanday mustaqil ravishda topshirishini yoki pochta orqali topshiriqlarni yuborishini tekshirish juda qiyin. Yuzni identifikatsiyalash yoki kompyuterda matn terish xususiyatlariga asoslangan dasturlar mavjud, ammo bu dasturlar unchalik keng tarqalmagan. Yuqoridagilarni hisobga olgan holda, talabalar ko'pincha shaxsan olingan bilimlarni tasdiqlash uchun yakuniy attestatsiyada shaxsan qatnashishlari maqsadga muvofiqdir.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, masofaviy ta'lim keyingi yillarda ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylangan va bu haqiqat allaqachon butun dunyoda e'tirof etilgan¹.

¹ Собянин, Ф. И., Ирхина И. В., Кондаков В. Л., Умарова Б. Ж., Нариманова.Ж., Ковалева Р. Е. Дистанционное обучение в период пандемии: за и против // Современные проблемы науки и образования. — 2021. — № 2.; URL:<http://science-education.ru/ru/article/view?id=30762> (дата обращения: 12.05.2021).

Yuqoridagilarga asoslanib, shunday xulosaga kelishimiz mumkinki, masofaviy ta'lim formatiga muvaffaqiyatli o'tish uchun talabalarning motivatsiyasini oshirish kerak: faqat bilim olishga intilganlar masofadan o'qishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Собянин, Ф. И., Ирхина И. В., Кондаков В. Л., Умарова Б. Ж., Нариманова.Ж., Ковалева Р. Е. Дистанционное обучение в период пандемии: за и против // Современные проблемы науки и образования. — 2021. — № 2.; URL:<http://science-education.ru/ru/article/view?id=30762> (дата обращения: 12.05.2021).
2. Mahammadjonovna, S. D., Soxibjonovna, S. D., & Qizi, N. O. D. (2021). About ESP Teaching. *The American Journal of Applied sciences*, 3(06), 82-86.
3. Narzullayeva, F. (2022). LINGUOCULTUROLOGY AS A COMPLEX SCIENTIFIC DISCIPLINE. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 17(17).
4. Sayyora, E., Vaziraxon, M., & Yulduz, Q. (2019). Comparative characteristics of teaching English. *International Journal on Integrated Education*, 2(6), 84-86.
5. Umarjonova, G. M. (2024). Phraseological Units and Principles of M. Umarchodzhaev. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769)*, 2(2), 24-27.
6. Umarjonova, G. M. (2024). Views and Theories on the History of the Study of German Phraseologists. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769)*, 2(2), 28-31.
7. ГМ Умаржонова, ШО Абдиллоев (2022) [НЕМИС ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА “HAND”-“ҚЎЛ” КОМПОНЕНТЛИ СОМАТИК ФРАЗЕОЛОГИЗМЛАРНИНГ СТРУКТУР-ГРАММАТИК ТАҲЛИЛИ](#). ГМ Умаржонова, ШО Абдиллоев *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI* 2 (10), 226-231.
8. ГМ Умаржонова. (2018) [Формирование познавательной активности студентов во внеаудиторной работе](#). Молодой ученый, 492-495.
9. G Umarjonova. (2019) [On the issues of the study of the functional content of phraseological units with the components “hand “–“қўл” in the contemporary German and Uzbek languages](#) Scientific journal of the Fergana State University 2 (4), 145-148.
10. UG Mukhtorovna. (2022) [Somatic Phraseologies with “Hand””–“QOL” Component, Expressing Diligence in German and Uzbek Languages](#). International Journal of Culture and Modernity 14, 68-71.
11. Г Умаржонова. (2021) [ФРАЗЕОЛОГИЗМЛАРДА “ҚЎЛ” СОМАТИЗМИ “МЕҲНАТ ВОСИТАСИ” СИФАТИДА](#). КУЛЬТУРОЛОГИЯ, ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ И ФИЛОЛОГИЯ: СОВРЕМЕННЫЕ ВЗГЛЯДЫ И ..., 66-70.
12. G Umarjonova. (2022) [Functional content of phraseological units with the component “hand “–“қўл” in german and uzbek](#). Oriental Journal of Social Sciences 2 (04), 84-92.
13. G Umarjonova. (2021) [SEMANTIC CLASSIFICATION OF THE PHRASEOLOGICAL UNITS WITH THE COMPONENT “HAND-ҚЎЛ” IN GERMAN AND UZBEK LANGUAGES](#). THEORETICAL & APPLIED SCIENCE Учредители: Теоретическая и прикладная наука ..., 676-679.

14. ГМ Умаржонова. (2023) [ФРАЗЕОЛОГИЗМЛАР ЛУҒАТИНИ ЯРАТИШНИНГ НАЗАРИЙ ТАМОЙИЛЛАРИ](#). BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI 3 (2), 447-450.
15. GM Umarjonova. (2023) [CLASSIFICATION OF GERMAN LINGUISTS BY PHRASEOLOGICAL UNITS](#). Open Access Repository 4 (2), 595-600.
16. Oxonjonovich, A. S. (2024). Functioning of Zoomorphisms in the German Language. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769)*, 2(2), 236-240.
17. Oxonjonovich, A. S. (2023). NEMIS TILIDA HAYVONOT DUNYOSI BILAN BOG'LIQ BO'LGAN FRAZEOLOGIZMLAR. *BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 3(11), 1-4.
18. Abdiloyev, S. O. (2023). Phraseologies in German related to animal wildlife. *PERFECT EDUCATION FAIRY*, 1(1), 29-35.
19. Okhonjonovich, A. S., & Ibrokhimovich, S. R. (2023). General Concepts of Phraseological Units. "XXI ASRDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR, FAN VA TA'LIM TARAQQIYOTIDAGI DOLZARB MUAMMOLAR" nomli respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi, 1(6), 23-27.
20. Oxonjonovich, A. S. (2023). Zamonaviy Nemis Tili Frazеologik Neologizmlarining Sintaktik Tuzilishi Va Semantik Tarkibi. *Ta'lim Va Rivojlanish Tahlili Onlayn Ilmiy Jurnali*, 3(8), 28-32.
21. Oxonjonovich, A. S. (2023, June). FRAZEOLOGIK TADQIQOTLAR TARIXIGA BIR NAZAR. In "ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 88-90).
22. Абдилоев, Ш. О. (2023). Ўзбек, Тожиқ, Рус Ва Немис Тилларида Уй Ҳайвонлари Билан Боғлиқ Бўлган Зооним Фразеологик Бирликларнинг Хусусиятлари. "XXI ASRDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR, FAN VA TA'LIM TARAQQIYOTIDAGI DOLZARB MUAMMOLAR" nomli respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi, 1(5), 149-152.